

MÜLHİME-NÂME'NİN SÖZ VARLIĞI*

VOCABULARY OF MÜLHİME-NÂME

Nimet KARA**

Öz:

“Melhame” olarak nitelendirilebilen, gelecekteki olayları kendine has üslup ve yöntemlerle önceden haber veren eserler “melhame/melheme”, “mülhime/mülheme” olarak da adlandırılır. “Melhame”nin sözlük anlamı, büyük kayıplarla veya bozgunla sonuçlanan çatışma ya da savaştır; fakat terim olarak, özellikle astronomik ve meteorolojik olgulardan yararlanmak suretiyle bir sultanın, bir toplum veya topluluğun ya da devletin geleceğine ilişkin kehanetlerde bulunması anlamına gelir. Melhameler, Türkçeye XV. yüzyılın başlarında çevrilmiş ve oldukça da ilgi görmüştür. Melhamelerde Osmanlı padişahlarının ve topraklarının geleceğine yönelik tahminlerin ve kehanetlerin olması nedeniyle bu kehanetlerin daha fazla yayılmaması için 1900’lü yıllarda bu eserler basımı yasaklı yayınlar listesine girmiştir. Burada incelenen eserin ve çoğu melhamenin kaynağı Danyal Peygamber’e atfedilmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazmaları’nda 06 Hk 3952/1 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan Mülhime-nâme 14 varaklık bir melhame örneğidir. Bu çalışmada gün yüzüne çıkmamış ve şimdiye kadar çok fazla üzerinde durulmamış bir alan olan melhamelerin söz varlığı üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Melhame, Astronomi, Doğa Olayları, Terimler, Söz Varlığı.

Abstract:

Studies which advance notice of future events with its unique style and method can be described as “melhame”, is also called as “melhame/melheme”, “mülhime/mülheme”. The dictionary definition of “Melhame” is conflict or war resulting in massive losses or defeat; but as a term, it means to be prophesied the future of a society or community or a state thanks to particularly astronomical and meteorological phenomena by a sultan. Melhames are translated into Turkish at the beginning of the XV. century and they have attracted great interest. Because, there are predictions and prophecies for the future of the Ottoman sultans and territory in the melhames, for to not further spread of those prophecies, those works have entered to the list of banned printing publications at the 1900s. Source of our review of the work and the most melhames attributed to the Prophet Daniel. Mülhime-name, registered with the inventory number 06 Hk 3952/1 at Ministry of Culture and Tourism of Turkey Manuscripts, is a melhame example consisting of 14 leaf. This study has focused on vocabulary of melhames which have not emerged and have not emphasized until today.

Keywords: Melhame, Astronomy, Natural Phenomena, Terms, Vocabulary.

* Makale Gönderim Tarihi: 12.03.2016

Makale Kabul Tarihi: 29.06.2016

** Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nimetkara@karabuk.edu.tr.

GİRİŞ

Melhamelerin asıl kaynağını Akad/Keldâni astrolojisi ve meteorolojisi oluşturmaktadır. Bunu destekleyen deliller melhamelerin içindedir. Melhamelerde, o dönemlerde başka yerlerde geçmeyen Babil isminin veya Babil Kralı tamlamasının sürekli kullanılması, ay ve gün adlarının Süryanice karşılıklarının verilmesi Danyal Peygamberin Babil sürgününde Keldanilere esir düşmesi, Akad/ Keldâni astrolojisinde gök olaylarından hareketle gelecekte bilgilerin elde edilmesi ve eski melhamelerde Arapçaya Süryaniceden çevrildiğini gösteren beyitlerin olması bunun göstergesidir. Melhameler Türk edebiyatına Farsça eserler kanalıyla geçmiştir. Fars edebiyatına ise Arapça eserler yardımıyla aktarılmıştır. Melhameyi Arap kaynaklarından Farsçaya XII. yüzyılda Ebu'l-Fazl Kemaleddin Hüseyin Hubeş bin İbrahim bin Muhammed Et-Tiflisî çevirmiş ve eserine Usûlü'l-Melâhim adını vermiştir. Ebu'l-Fazl Kemaleddin Hüseyin Hubeş bin İbrahim bin Muhammed Et-Tiflisî eserini II. Kılıçarslan'a sunmuştur. Türk edebiyatındaki ilk melhame ise Yazıcı Selahaddin'in Şemsiyye adlı eseridir. Yazıcı Selahaddin bu eseri Usûlü'l-Melâhim'den çevirmiştir. Türk edebiyatında ilk melhamelerden bir diğeri de Cevrî Çelebi'nin Melhame'sidir. Cevrî Çelebi de eserini Usûlü'l-Melâhim'den çevirmiştir. Hem Şemsiyye'de hem de Cevrî Çelebi'nin Melhame'sinde bu melhamelerin kaynağının Usûlü'l-Melâhim olduğu beyitler aracılığıyla verilmiştir. Bu bilgiler ışığında Türk edebiyatında melhamelerin kaynağının Ebu'l-Fazl'ın Usûlü'l-Melâhim adlı eserinin olduğu söylenebilir. Ebu'l-Fazl, Usûlü'l-Melâhim'de melhamelerin asıl kaynağının Kuran-ı Kerim'de adı geçmemesine rağmen Osmanlı dönemindeki birçok eserde ve Hz. Muhammed'den rivayet edilen peygamberler listesinde adı geçen ve İsrailoğullarının peygamberlerinden biri olan Danyal Peygamber olduğunu söylemiştir. Danyal Peygamber'den sonra ise bazı filozofların bu bilgileri yorumladığı, Cafer-i Sadık'ın ise bunları özetlediği söylenmiştir. "Batı dillerinde "melhame" terimini karşılamak için Latince'den alınan ve Yunanca "aero" (hava) ve "manteia" kelimelerinin bir araya getirilmesiyle oluşan "Aermantia", İngilizce "Aerimancy" veya Aeromancy" Fransızca "Aëromancie" kelimeleri havada gözlemlenen işaretlere bakarak yapılan kehanet karşılığında kullanılmaktadır (Demir 1999: 431)."

Melhameler Türkçeye XV. yüzyılın başlarında çevrilmiş ve oldukça ilgi görmüştür. Osmanlı padişahlarının ve topraklarının geleceğine yönelik tahmin ve kehanetleri içeren melhameler daha fazla yayılmaması için 1900'lü yıllarda basımı yasaklı yayımlar listesine girmiştir. İncelenen eserin ve çoğu melhamenin kaynağı Danyal Peygamber'e atfedilmektedir. Birçok melhamede Danyal Peygamber'in ismine rastlanılmakta ve o melhamenin Danyal Peygamber'den kaldığı söylenmektedir. Bu konuyu Fuat Sezgin şöyle açıklamıştır; "Süryaniceden Arapçaya yapılan tercüme yoluyla, Yahudi ve Hristiyanların yanı sıra, Müslümanlar arasında da yaygınlaşan melhamelerde, bu alana ilişkin bilgilerin Hermes, Dâniyâl ve İskender'den miras kaldığı bildirilmiştir, ancak Arapça, Farsça ve Türkçe melhamelerde, kaynak olarak genellikle Melhâme-i Dâniyâl isimli bir eserden bahsedilmesi, geleneğin Hermes ve İskender'den çok Dâniyâl Peygamberin çerçevesinde biçimlendiğini akla getirmektedir. Ayrıca Kitab-ı Mukaddes'in "Daniel" bölümünde, Dâniyâl'in uykudayken görülen rüya ile uyanırken görülen rüyeleri yorumlayarak hükümdarların ve milletlerin

istikbali ile kıyamete ilişkin isabetli kehanetlerde bulunan kâhin olarak tanıtılmış olması, onun sadece melhame ile değil, kadim uğraşlardan olan rüya tabiriyle de ilişkilendirilmesi gerektiğini göstermektedir (Sezgin 1979: 312-317).”

Tespit edilen melhamelerden sadece Yazıcı Selahaddin'in ve Cevri Çelebi'nin Melhame'si manzum kalanları ise mensurdur.

Türkçenin dil özelliklerinin tespit edilmesi ve söz varlığının belirlenmesi açısından Türkçenin tarihi dönemlerinde başka dillerden Türkçeye çevrilmiş veya Türkçe yazılmış eserlerin günümüz alfabesine çevrilmesi ve incelenmesi önemlidir. Bu çalışmada gün yüzüne çıkmamış ve şimdiye kadar çok fazla üzerinde durulmamış bir alan olan melhamelerin söz varlığı üzerinde durulacaktır.

Bu çalışmaya konu olan eserin adı Mülhime-nâme'dir. Eserin adı metnin 1b varlığında verilmektedir. Eser, Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazmaları'nda 06 Hk 3952/1 demirbaş numarasıyla¹ kayıtlı olan metnin son kısmında bulunan mensur bir melhamedir. Metnin başında 81 varaklık bir tâbirnâme², 18 varaklık da bir segirnâme³ bulunmaktadır. Eserin yazarı Mehmed b. Hasan b. Alî el-Hüseyin, yazılış tarihi Hicri 1263, Milâdi 1846'dır. Koleksiyonu Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Dvd Numarası 1417'dir. Bulunduğu yer ise Milli Kütüphane'dir. Metnin yazısı harekeli nesih'tir; başında hamdele ve salve kısımları ve eser hakkında bilgi yoktur. Melhameler yılın on iki ayına ayrılan 12 “bab”dan oluşur.

Melhamelerin çoğu Süryaniler'e göre yılbaşı olan “teşrin-i evvel” (ekim) ayından başlar. Mart ayıyla başlayan melhamelerin Mart ayını yılbaşı olarak kabul etmeleri ise Nevruzun yılbaşı sayılması veya malî takvimde yılbaşının 1 Mart'ta başlamasıdır. 12 babdan oluşan melhamelerde her bab 25 fasıla ayrılmıştır. Fasıllara başlamadan önce her babın başında o ayda olan iklimsel ve tarımsal özellikler, o aya ilişkin tabiat bilgileri, o ayda ne yenilip ne yenilmemesi gerektiği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, o ayda olmuş önemli olaylar, ayın uğurlu ve uğursuz günleri, o ayın hangi burca tekabül ettiği, gündüz ve gecelerin ne kadar süre olduğu gibi bilgiler verilir. Bu bilgilerden sonra fasıllara geçilir. Her fasılda tabiat olaylarına bakılarak gelecekte bilgiler verilir. Fasıllardan sonra ise ayın 28 menzilinden ve burçlardan bahsedilir. Mülhime-nâme ise diğer melhamelere göre daha kısadır. Eser diğer melhameler gibi 12 bâba ayrılmıştır fakat her bâbda bulunan 25 fasıl ve ayın 28 menzili ve burçlardan bahsedilen kısım bu melhamede yoktur. Mülhime-nâme mart ayı ile başlar. Her babda güneş tutulması, ay tutulması, güneşin ağarması, ayın ağarması, ayın çalkanır şekilde görülmesi, kuyruklu yıldız görülmesi, gökten yıldız dökülmesi, gökte canavarı andırır bir nesnenin görünmesi, yıldırım,

¹ Aynı eser MK, Ankara Adnan Ötüken İHK Bölümü, 06 Hk 3952/1'de kayıtlıdır. Yazarı Mehmed Bin Hasan Bin Ali El-Hüseyin'dir. İstinsah tarihi H. 1263 (M.1846)'tür. Eser 79 varak olup her varakta 11 satır vardır. Yazı harekeli nesih'tir. Ölçüleri: 160x105; 105x55 mm'dir. Geniş bilgi için bkz. http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/adem_balaban_turkce_yazma_tabirnameler.pdf.

² Edebiyatımıza 15. yüzyılda Arapça ve Farsça eserlerin tecümesiyle giren manzum ve mensur birçok türü olan Arapça *ta'bir* Farsça *nâme* sözcüklerinin birleşmesiyle meydana gelen rüyada görülen varlıkların neye işaret/delalet ettiğini açıklayan eserlerdir.

³ İnsanın çeşitli uzuvlarından hareketle karakterini belirleme ilmi olan **kıyâfetnâme'nin** içinde bir bölüm olarak rastlanan segirnâme insan uzuvlarının çeşitli hareket ve titremelerinden yola çıkarak o kişinin geleceği ile ilgili yorumlarda bulunan fal türünde yazılmış eserlerdir.

şimşek, dolu, toz, yağmur, rüzgâr ve deprem gibi bir kısım tabiat olayından ve bu olayların yılın hangi ayı içerisinde cereyan ettiğinden hareketle kehanetlerde bulunduğu görülmektedir. Eserde hem Eski Anadolu Türkçesinin hem de Osmanlı Türkçesinin ses ve şekil özellikleri görülmektedir. Mülhime-nâme’de geçen sözcüklerin dağılımı aşağıdaki gibidir:

1. ADLAR

1.1. Ay Adları

avzüyâf (6a/5) “mart ayı”, **mart** (<Yun. martios) (1b/5) “yılın üçüncü ayı”, **terāvān** (2b/11) “nisan ayı”, **abrīl** (<Yun. april) (2b/11) “nisan ayı”, **nisān** (<Sür. nisannu) (2b/11) “yılın dördüncü ayı”, **mayıs** (<Yun. máios) (3b/7) “yılın beşinci ayı”, **lipāz** (4b/4) “haziran ayı”, **ḥazirān** (<Sür. ḥeziran) (4b/4) “yılın altıncı ayı”, **serpān** (5a/8) “temmuz ayı”, **temmūz** (<Sür. temuz) (5a/8) “yılın yedinci ayı”, **ḵuluvuz** (6a/5) “ağustos ayı”, **āgūstos** (<Yun. āgustos) (6a/5) “yılın sekizinci ayı”, **ruyān** (7a/1) “eylül ayı”, **ıylül** (<Sür. ilül) (7a/1) “yılın dokuzuncu ayı”, **teşrīn-i āḥir** (<Sür.+Ar.) (7b/5) “kasım ayı”, **aytübān** (8a/5) “ekim ayı”, **is-tüdüyes** (8a/5) “ekim ayı”, **teşrīn-i evvel** (<Sür.+Ar.) (8a/5) “yılın onuncu ayı”, **atūzın-ı āḥir** (9b/2) “aralık ayı”, **perdessāc** (10b/4) “aralık ayı”, **kānun-u evvel** (<Sür.+Ar.) (10b/4) “yılın on ikinci ayı”, **sücāh** (11b/8) “ocak ayı”, **kānūn-u āḥir** (<Sür.+Ar.) (11b/8) “yılın birinci ayı”, **vüliyānük** (13a/1) “şubat ayı”, **şubat** (<Sür. şebat) (13a/1) “yılın ikinci ayı”.

1.2. Önemli Günlerin ve Yılın Belirli Dönemlerinin Adları

bahār (<Far. “ ilkbahar”, **dün** (2a/1), **berde’l-‘acüz** (<Ar.) (1b/8) Şubat ayının son dört günü ile mart ayının ilk üç gününü içine alan haftada 26 şubat- 4 mart (h.11-17 mart)’ta görülen soğuklar, koca karı soğukları diye de bilinir, **erba’in evveli** (<Ar.) (10b/8) **Şiilikte**, **hicrî takvime** göre **Aşure Günü**’nden 40 gün sonra gelen **Safer** ayının 20’inci gününe verilen isimdir. Bu günde **Muharrem** ayının Onuncu günü olan **Aşure Günü**’nde **Kerbela**’da şehit edilen İmam **Hüseyn** ve 71 taraftarının anısını canlı tutmak için anma törenleri de düzenlenmektedir, **ḥamsin** (<Ar.) (12a/4) Erbainden sonra gelen, 31 Ocakta başlayan elli günlük kış dönemi, **nevrüz-u sulṭānī** (<Far.+Ar.) (2a/1) 1. yeni gün. 2. eski İran takvimine göre yeni yılın ve ilkbaharın başlangıç günü olan 22 Mart. 3. güneşin koç burcuna girdiği gün. 4. gece ile gündüzün eşitlendiği gün.

1.3. Yer-Yön-Yıldız Adları

‘arab (<Ar.) (9a/5) “Orta Doğu ile Kuzey Afrika’nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın yaşadığı yer”, ‘arafat (<Ar.) (3a/8) “hacıların Kurban Bayramı’nın arife günü toplandıkları Mekke’nin doğusundaki tepe”, **bāḡ** (<Far.) (4a/10) “meyve bahçesi”, **baḡçe** (<Far.) (4a/10) “sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer”, **baḡdāt** (<Ar.) (6b/10) “Irak’ın başkenti”, **ḥaleb** (<Ar.) (9a/11) “Suriye’de bir şehir”, **ḥorasān** (<Ar.) (9b/11) “İran’ın doğu bölgesi”, ‘irak (<Ar.) (9b/10) “Türkiye’nin güneydoğusunda bulunan ülke”, **il** (4a/2) “diyar, iklim, memleket, ülke, yurt, vilâyet”, **ḵostantaniyye** (<Lat.) (6b/1) “Osmanlı imparatorluğunun kuruluş ve yükseliş aşamalarında istanbula verilen adı”, **köy** (<Far.) “köylük yer”, **maḡrib** (<Ar.)

(2b/9) “1.Batı. 2. Kuzey Afrika kıyısında Mısır’ın batısında kalan ülkelerin topluca adı: Libya, Cezayir, Tunus, Fas”, **maşrıq** (<Ar.) (3a/7) “doğu”, **nil deñizi** (<Far.+T.) (7a/7) “Mısır’dan geçip Akdeniz’e dökülen nehir”, **nil şuyı** (<Far.+T.) (6a/8) Mısır’dan geçip Akdeniz’e dökülen nehir, **pāris/parsī** (<Far.) (6a/3) Fars, İran’ın güneybatısında yaşayan halk veya bu halkın soyundan olan kimse, **rūm** (<Ar.) (4a/9) “eskiden Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan ve Roma yurttaşı haklarına sahip olan halk. 2. Osmanlı İmparatorluğu içinde yaşayan Hellen soyundan gelme halk”, **şam** (<Ar.) (6b/3) Şam, Suriyede bir şehir, **şehir** (<Ar.) (3a/8) “diyar, iklim, memleket, ülke, yurt, vilâyet”, **tağ** (11a/4) “dağ”, **ülker** (9b/7) “Boğa takımıyıldızı sınırları içinde bulunan, yedi parlak yıldız ve etrafındaki gaz katmanı ile güzel görünüm veren yıldız kümesi, Yedikızkardeş, Süreyya, Pervin”, **vilâyet** (<Ar.) (5a/7) “diyar, iklim, memleket, ülke, yurt, vilâyet”, **yimen** (<Ar.) “Ortadoğu’da bi ülke”.

1.4. Doğa ve Tabiat Olaylarıyla İlgili İfadeler

ay dutıl- (2a/4) “ ay tutulması”, **ay ağullan-** (2b/3) “ayın beyazlaşması, halelenmesi”, **buz dökül-** (5b/3) “kar/dolu yağmak”, **buz dut-** (9b/9) “don olması”, **cemre düş-** (<Ar.+T.) (10b/8) “şubat ayında birer hafta arayla havada, suda ve toprakta olduğu sanılan sıcaklık yükselişi”, **elegim şağmal** (<Arapça ‘ala’im+semā) (2b/7) “gök kuşağı”, **gök gürle-** (2a/9) “gök gürlemesi”, **gün dön-** (10b/8) “gece ile gündüzün eşit olduğu günü ekinoks tarihleri”, **güneş ağullan-** (3b/2) “güneşin beyazlaşması, halelenmesi”, **güneş dutul-** (2a/5) “güneş tutulması”, **kar yağ-** (2a/4) “kar yağması”, **keşiş** (<Far.) (3a/7) “Güney doğudan esen rüzgâr, keşişleme”, **kible yeli** (<Ar.+T.) (13a/5) “Güneyden esen rüzgâr”, **şovuk ol-** (2a/5) “soğuk olması”, **şu taş-** (6a/8) “sel olması”, **şimşek vâkı’ ol-** (<T.+Ar.+T) (2a/1) “ şimşek çakması”, **yağmur yağ-** (7a/10) “yağmur yağması”, **yer depren-** (2b/5) “ deprem olmak”, **yel es-** (2b/4) “rüzgâr esmesi”, **yıldırım şakı-** (13b/2) “yıldırım düşmesi/çakması”, **yıldız uç-** (9a/10) “yıldız kayması”, **yil belür-** (7a/11) “yelin çıkması”.

1.5. Gök Bilimi ile ilgili Adlar

ay (2a/4) “ Dünya’nın uydusu olan gök cismi, kamer”, “gece”, **gice** (3a/1) “ gece”, **gün** (1b/6) “gündüz”, **māh** (<Ar.) (1b/5) “ay, yılın 12 bölümünden her biri”, **sa’āt** (<Ar.) (3b/9) “ bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası”.

1.6. Hastalık Adları ve İlgili Sözcükler

‘**avratlar feşâdı** (<Ar.) (6b/11) “kadın hastalıkları”, ‘**avratlar oğlan düşürmek** (<Ar.+T) (11b/6) “çocuk düşürmek, düşük”, **gögüs ağrısı** (6b/8) “gögüs ağrısı”, **ısıtma** (6b/9) “Anofel türü sivrisineğin sokmasıyla insandan insana bulaşan, titreme, ateş ve ter nöbetleriyle kendini gösteren bir hastalık, ısıtma, malarya.”, **iç ağrısı** (2b/1) “Dizanteri, karın ağrısı”, **marîz** (<Ar.) “hastalık”, **oğlancuqlar kırılmaq** (3b/1) “küçük çocukların yakalandığı salgın hastalık”, **renc** (<Far) (11a/1) “ağrı”, **renc ‘arız olmak** (<Far+Ar.+T) (12a/7) “ ağrı başlamak” **şafra** (<Ar.) (3b/11) “ öd, safra”, ufağ oğlan kırkusu (6b/9) “ Küçük çocukların korkusu”, **verem** (<Ar.) (4a/1) “Herhangi bir organa ve en çok akciğerlere yerleşen Koch basilinin yol

açtığı ateşli ve bulaşıcı bir hastalık, tüberküloz”, **yel zahmeti** (<T.+Ar.) (2b/2) “romatizma ağrısı”.

1.7. Hayvan ve Tür Adları

balık (9b/1) “omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı”, **çekirge** (8b/10) “düz kanatlılardan, uzun olan art bacaklarına dayanarak uzağa sıçrayabilen, birçok türü olan bir böcek (Acridium)”, **dörd ayaklı** (2b/1) “dört ayaklı hayvanların tümü”, **deve** (7b/11) “Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan (Camelus)”, **it** (9a/2) “köpekgillerden, boy ve biçim bakımından pek çok cinsi olan, çok iyi koku alan, sadık, bekçilik ve avcılık gibi işler için beslenen memeli hayvan (Canis familiaris)”, **karlanıkc** (1b/9) “kırlangıçgillerden, geniş gagalı, çatal kuyruklu, ince uzun kanatlı, küçük göçebe kuş (Hirundo)”, **koyun** (6a/11) “geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan (Ovis aries)”, **sığır** (3b/11) “geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı.”, **uçar kuşlar** (9a/3) “uçan bütün kuşlar”.

1.8. Kişi Adları

Dāniyāl peygamber (<Ar.) (1b/1) “Kur’anda ismi geçmeyen fakat Müslümanlık, Yahudilik ve Hristiyanlıkta peygamber olarak kabul edilen ve rüya tabirleri ile bilinen peygamber”, **Ebî Hüreyre** (<Ar.) (1b/1) “Yemen asıllı sahabe”, **Ka‘bi‘l-ahbār** (<Ar.) (1b/2) “Yemenli bir alim”.

1.9. Dinle İlgili Adlar

allāhu a‘lem (<Ar.) (7a/3) “Allah daha iyi bilir”, **aleyhi’s-selām** (<Ar.) (1b/2) “Allah’ın selamı üzerine olsun”, **cinniler** (<Ar.+T.) (10b/11) “cin taifesinden olanlar”, **hāc** (<Ar.) (12a/3) “Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, istavroz, put (I), salıp”, **hazret** (<Ar.) (1b/3) “saygı saymak üzere büyüklere söylenen söz”, **küffar-ı hākisār** (<Ar.+Far.) (12a/2) “Kafirler”, **naşrāniler** (<Ar.) (2a/3) “Hz. İsa’nın dininden olan kimse, Hristiyan, İsevi”, **rağıyallahü ‘anhü** (<Ar.) (1b/1) “Allah ondan razı olsun”, **vāllahu a‘lem** (<Ar.) (8a/4) “en iyisini Allah bilir”.

1.10. Yiyecek Adları

bal (5a/3) “bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde”, **kuru üzüm** (9a/8) “haşlanıp ardından güneşte kurutulmak suretiyle hazırlanan iri veya küçük taneli üzüm, üzüm kurusu”, **lahune** (<Ar.) (6a/10) “bir çeşit yemek”, **sığır eti** (6a/10) “sığır eti”, **üzüm** (6b/7) “asmanın taze veya kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi”, **şarāb** (<Ar.) (12b/4) “üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki, mey”, **ta‘ām** (<Ar.) (12b/4) “yemek, yiyecek”, **yemiş** (2b/10) “meyve”, **zeytün** (<Ar.) (7b/9) “zeytingillerden yağ çıkarılan ve yenen bir meyve”.

1.11. Sayı Adları

bir (3a/8), **dörd** (2b/1), **dörüt** (3b/9) **elli beş** (9b/8), **kırk** (4b/10), **on** (3b/9), **on beş** (10b/6), **on bir** (3a/2), **on iki** (1b/6), **on üç** (6a/6), **otuz** (3a/1), **otuz bir** (1b/6), **toğuz** (4b/5), **yigirmi beş** (2a/3), **yigirmi dörüt** (1b/2), **yigirmi sekiz** (13a/1).

altıncı (3b/10), **beşinci** (3a/4), **dördüncü** (1b/7), **ikinci** (4a/10), **sekizinci** (3b/10), **üçüncü** (3a/2), **yigirminci** (1b/8).

2. FİİLLER

2.1. İş-Kılış Fiileri

al- (2a/5), **aldır-** (8a/8), **bırak-** (12a/3), **bul-** (1b/4), **eksil-** (4b/7), **getür-** (4a/1), **kaz-** (3a/5), **kes-** (3a/5), **ye-** (3a/3), **yi-** (3b/11),

feth eyle- (<Ar.+T.) (10a/1), **kan aldır-** (2a/2), **rivāyet it-** (<Ar.+T.) (1b/1), **tahta geç-** (<Ar.+T.) (4a/5), **ziyān it-** (<Ar.+T.) (5a/11).

2.2. Oluş Fiileri

belür- (2a/10), **çürü-** (8a/10), **doy-** (5a/10), **es-** (2b/4), **görün-** (2b/7), **kırıl-** (7b/11), **qırı-** (3a/5) **ol-** (1b/7), **öl-** (1b/3), **taş-** (6a/8), **yağ-** (2a/4),

ay ağıllan- (3b/1), **ay dutul-** (2a/4), **buz dökül-** (5b/2), **buz tüt-** (9b/9), **cemre düş-** (<Ar.+T.) (13a/4), **delālet it-** (<Ar.+T.) (2a/4), **güneş ağıllan-** (3b/2), **güneş dutul-** (2a/6), **toğrağa düş-** (2a/8), **gök gürlle-** (2a/9), **harāb ol-** (<Ar.+T.) (2a/11), **helāk ol-** (<Ar.+T.) (2b/6), **hāşıl ol-** (<Ar.+T.) (2b/9), **oğlan düşür-** (13a/11), **ot bit-** (11a/4), **peydā ol-** (<Far.+T.) (5b/7), **sovuğ ol-** (2a/5), **şovuğ ur-** (3b/4), **şimşek vākı^c ol-** (<T.+Ar.+T.) (5b/4), **tamām ol-** (<Ar.+T.) (2a/72), **vefāt it-** (<Ar.+T.) (8b/9), **yıldırım şağı-** (13b/2) **yil es-** (13a/5), **yer depren-** (2b/5), **yir depren-** (9a/9), **ziyān iriş-** (<Ar.+T.) (2b/4).

2.3. Durum Fiileri

çık- (10a/1), **dön-** (4a/2), **düş-** (5a/1), **geç-** (4a/4), **geçür-** (5b/10), **gel-** (1b/9), **git-** (4b/1), **kaç-** (10b/4), **kırıl-** (3b/1), **qudur-** (9a/2), **qurtul-** (10a/4), **kuş-** (10b/11), **uç-** (9a/2), **ulaş-** (6a/1), **var-** (7a/8), **yitiş-** (9b/2), **yürü-** (4b/11),

açık qo- (10b/11), **ayru düş-** (2a/7), **bay ol-** (6b/6), **bayram it-** (<Ar.+T.) (2a/3), **beyān olun-** (<Ar.+T.) (1b/5), **cemi^c ol-** (<Ar.+T.) (9a/4), **cimā^c it-** (<Ar.+T.) (2a/3), **esir ol-** (3b/7), **fitne düş-** (<Ar.+T.) (4a/9), **fitne qop-** (<Ar.+T.) (10b/3), **gālib ol-** (<Ar.+T.) (5b/9), **hizmet it-** (<Ar.+T.) (1b/3), **hurūc it-** (<Ar.+T.) (9b/9), **[ilāc] it-** (8b/5), **qahıtlıq ol-** (<Ar.+T.) (5a/7), **kan dökül-** (3a/8), **qıt ol-** (5a/4), **qorqulıq ol-** (12b/3), **hāli yavuz ol-** (<Ar.+T.) (8a/2), **sıhhat bul-** (<Ar.+T.) (8b/5), **selāmet ve hayır iriş-** (<Ar.+T.) (6b/5), **sıhhat ve selāmet iriş-** (<Ar.+T.) (8b/7), **ucuz ol-** (6b/7), **tendürüslük ol-** (<Far.+T.) (4b/3), **ucuzluk ol-** (5a/6), **yirine geç-** (5b/2), **yollar kesil-** (5a/3), **zevāl iriş-** (<Ar.+T.) (3b/2), **zulüm ol-** (<Ar.+T.) (7b/1).

SONUÇ

Mülhime-nāme, gelecekteki olayları kendine has üslup ve yöntemlerle önceden haber veren bir melhamedir. Eserde ayların, önemli günlerin, sayıların, yer-yön ve yıldızların, doğa ve tabiat olaylarının, hastalıkların, hayvanların, yiyeceklerin Arapça, Farsça, Süryanice, Rumca, Latince, Kıptice ve Türkçe adları verilmiştir. Ayrıca gök bilimi ile ilgili birçok sözcüğün ve dinle ilgili birçok terimin varlığı da dikkat çeker. Bu haliyle Mülhime-nāme'nin söz varlığı ile Türk dilinin tarihi sözlüğüne katkıda bulunacağı bir gerçektir. Eserdeki söz varlığı bakımından tarafımızca dikkat çeken unsurlar şunlardır:

1. Söz varlığını incelerken “Adlar” başlığında toplam 11 alt başlık açılmış ve eserde geçen terimler özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Toplam 141 maddebaşı sözcük tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin 64'ü (%45'i) Türkçe, 34'ü (%24'ü) Arapça, 6'sı (%4'ü) Farsça, 5'i (%4'ü) Süryanice, 4'ü (%3'ü) Yunanca, 1'i (%0.01'i), Latince, 5'i (%4'ü) Arapça+Türkçe, 3'ü (%2'si) Süryanice+Arapça, 1'i (%0.01'i) Arapça+Türkçe, 1'i (%0.01'i) Arapça+Farsça, 1'i (%0.01'i) Farsça+Arapça+Türkçedir.
2. Eserde “avzūyāf, terāvān, lipāz, serpān, k̄uluvuz, ruyān, aytübān, istüdüyes, atūzın-ı āhir, perdessāc, sücāh, vüliyanük” gibi ay adları geçmektedir. Bu ay adlarının kaynağı tespit edilemediği için eserde verilen diğer dillerdeki karşılıklarına bakılarak anlam verilmiştir. Kaynağı tespit edilen ay adlarına Büyük Türkçe Sözlük ve kaynakçada verilen melhamelele ilgili diğer çalışmaların izin ve sözlüklerinden yararlanılarak anlam verilmiştir.
3. Eserde toplam 100 fiil maddebaşı olarak tespit edilmiştir. Bu fiillerin 15'i iş-kılış, 40'ı oluş, 45'i durum fiilidir. Bu fiillerin 68'i Türkçe, 30'u (%30) Arapça Türkçe birleşik fiil yapısında, 2'si (%2) Farsça Türkçe birleşik fiil yapısındadır.

Çeviri Yazılı Metin

1b

hāzā kitāb-ı mülhime-nāme

/1/ ebī hüreyre rađıyallahü ‘anhü rivāyet ider /2/ kā‘ bi‘ l-aḥbārdan radiyallahu yigirmi dörüt yıl dāniyāl /3/ peygamber aleyhi's-selām ḥazretlerine ḥizmet itdim öldüğü /4/ vaqıt bu ‘ alāmetleri yaşduğı altında buldum /5/ beyān olunur faşlün avzūyāf mäh-ı mart /6/ otuz bir gündür günde on iki sâ‘ at olur /7/ ve gicede daḥı on iki sâ‘ at olur dördüncü /8/ ve yigirminci günü naḥsdür evvelā dördü berde‘ l-‘ acūzdu /9/ yidinci günü qarlanḳuc rūma gelür

2a

/1/ on ikinci günü nevrüz sulṫānīdür dün ile gün /2/ berāberdür ve ḥemīn berāber tamām olur ḳan aldırmaḳ /3/ ve cimā‘ itmek eyüdü yigirmi beşinde naşrāniler bayram /4/ ider eger ay dutulsa delālet ider qar yağa /5/ ve şovuklar ola dükeli ağaçları ala ve eger güneş /6/ dutulsa delālet ider ulular ve begler arasında /7/ cengi vāḳı‘ ola coḳ kimesneler vaṫanından ayru /8/ düşe ve ulu kişiler tobrağa düşe ve eger /9/ gök gürlöse delālet ider ḳorḳuluḳ vāḳı‘ /10/ ola ve yalān ḥaberler belüre velākin baḡ baḡce /11/ ḥarāb ola ve eger şimşek vāḳı‘ olsa delālet

2b

/1/ ider uğrılar çok ola ve ic ağrısı belüre ve dörd /2/ ayaklular ucuz ola ve âdem oğlanlarına yel zahmeti /3/ vâkı^c ola ve ay eger ağıllansa delâlet ider /4/ şovuk ola ammâ ziyân irişe ve kıtı yeller esse /5/ ve eger yer deprense delâlet ider ol yiriñ pādişāhı /6/ helāk ola ve âdem oğlanlarına ıarlıkdan /7/ kırtula ve eger elegim şağmāl görünse delâlet ider /8/ ulular arasında cengi ola ve dağı ol arada /9/ çok fā^c ideler hāşıl ola ve eger mağribde görünse /10/ delâlet ider ucuzlık ola ve yimiş çok /11/ ola terāvān abrili nisān delâlet ider

3a

/1/ otuz gündür gündüz on üç sâ^c at olur /2/ ve gicede on bir sâ^c at olur üçüncü ve yigirminci /3/ günü nağsdur cimā^c eyüdür et çok yimeler /4/ onuncü günü naşrāniler bayrāmı olur beşinci günü /5/ ağac kesmeyeler çevresin kızmayalar kırıya yanındağı /6/ ağac bile kırıya ve eger ay dutulsa delâlet /7/ ider keşişler çok ola maşrıkdā bir pādişāh /8/ belüre çok kıanlar döküle ve ^c arāfātda bir şehir /9/ hārāb ola ve halkı arasında fesād belüre ve eger /10/ yıllar kıtı vākı^c olsa delâlet ider yalān haberler /11/ belüre ve eger güneş dutulsa delâlet ider erler ve

3b

/1/ ve oğlancıklar kıırıla ve eger ay ağıllansa delâlet /2/ ider kıtı şovuklar ola ve eger güneş ağıllansa delâlet /3/ ider şām pādişāhına zevāl irişe eger gök /4/ gürllese delâlet ider ağaçları şovuk ura /5/ yimişler hārāb ola ve eger mağribde gürllese delâlet /6/ ider ucuzlık ola ve dağı gök gürllese delâlet /7/ ider bir pādişāh esir ola faşlün sü beyān-ı /8/ bahārı māh-ı māyıs bār otuz bir gündür ve on /9/ dörüt sâ^c at olur ve gicede on sâ^c at /10/ olur altıncü günü ve sekizinci günü nağsdur şıgır /11/ etini yimek yaramazdur ve tuzlu yimeyeler şafrādur ve kıtı

4a

/1/ tok olmak verem getirür ve eger güneş dutulsa /2/ delâlet ider temmüz iller kendü hāliline döne /3/ ve eger ay dutulsa delâlet ider pir pādişāh /4/ kendü sulıānlıđından geče ve eger gök gürllese /5/ delâlet ider veyā ulu pādişāh öle ğayrı pādişāh /6/ tahta geče ve eger şimşek çok vākı^c /7/ olsa delâlet ider ki yimişler hārāb ola ve eger /8/ güneş ağıllansa delâlet ider mağribde bir pādişāh /9/ belüre ve rūma galebe ve fitne düşe eger ay /10/ ağıllansa delâlet ider bāğ ve bāğce eyü ola /11/ ve eger elegim şağmāl maşrıkdā görünse delâlet ider

4b

/1/ maşrıq leşkeri mağribde gide ve eger mağribde görünse /2/ delâlet ider cengi ola ve ucuzlık ola ve eger /3/ yer deprense delâlet ider tendürüslük ola faşl /4/ lipāzı bahar-ı māh-ı hāzırān otuz gündür on beş /5/ sâ^c at olur gice tokuz sâ^c at olur /6/ üçüncü ve yidinci günü nağsdur on bişinci gününden /7/ şonra şular eksilür ve ay eger dutulsa delâlet /8/ ider halkā çok sefer vākı^c ola ve eger güneş /9/ dutulsa delâlet ider rüm leşkeri mağribe yürüye /10/ ve eger ay ağıllansa delâlet ider kırık

5a

/1/ günden sonra bir ulu pādişāh düşe ve eger /2/ gök gürlense delālet ider uğrılar ve haramiler /3/ çok yollar kesile ve andan sonra bal kıt /4/ ola ve eger elegim şağmāl maşrıqda görünse delālet /5/ ider hayır ve şāzlık ola eger mağribde görünse /6/ delālet ider ucuzluk ola ve eger yir deprende /7/ delālet ider vilāyetde қаһıtlık ola faşlün /8/ serpān mäh-ı temmuz otuz bir gündür gün on /9/ dörüt sâ' at olur ve gice on sâ' at /10/ olur ikinci ve yigirminci günü naşdur doyunca /11/ yimiş yimeler ziyān ider ve eger ay dutulsa

5b

/1/ delālet ider kim bir pādişāh düşe ğayrı pādişāh /2/ yirine geçe ve halkı baylık ve ğanīmet ola /3/ kânūn-u evvel ay ayında qar yağa ve buz döküle /4/ ve kıtı şovuk ola eger şimşek vākı' olsa delālet /5/ ider uğrı ve haramiler çok ola ve ra' iyyetler /6/ şehre қаça eger eleğim şağmāl maşrıqda görünse delālet /7/ ider mağrib cānibinde ğavuğa peydā ola ve eger /8/ mağribde görünse delālet ider maşrıq pādişāhı /9/ mağrib pādişāhına ğālib ola çok vilāyetlerini /10/ kılıc ile ala ve çok kişi kılıcdan geçüre /11/ eger gök gürlense ammā gürlemesi kıtı vākı' olsa

6a

/1/ delālet ider kış kıtı ola ve қoyuna hastalık ulaşa /2/ ve şıgır helāk ola eger yer deprende delālet ider /3/ pāris ikliminden bir ulu pādişāh tobrağa düşe /4/ ve maşrıqda çok қan döküle ve halkı arasında /5/ ucuzluk ola vāllahu a' lem faşlün қuluvuz mäh-ı āğūstos /6/ otuz bir gündür ve on üç sâ' at /7/ olur ve gice on bir sâ' at olur dördüncü /8/ ve on beşinci günü naşdur nıl suyu taşmağa /9/ başlar cimā' eyüdü ve şıgır eti yimeye /10/ ve dağı lahune yimeler ziyān ider eger ay dutulsa /11/ delālet ider mağrib ehlinin hāli hāreb ola

6b

/1/ ve қоştантанийе hāli mükedder ola ve rüm tāifesi /2/ tobrağa düşe ve eger güneş dutulsa delālet /3/ ider şām vilāyetinde cengi ola ve қанlar döküle /4/ ve eger ağıllansa delālet ider bir pādişāh göçe /5/ ve ādem oğlanlarına selāmet ve hayırlar irişe /6/ ve devrüşler bay ola ve eger elegim şağmāl görünse /7/ delālet ider қoyun ve şıgır ucuz ola ve üzüm /8/ bal çok ola teşrīn-i evvelinde göğüs ağırsı /9/ ve ısıtma ve ufāk oğlan қorқusı ola /10/ ve eger gök gürlense delālet ider bağıdātдан /11/ ve nice vilāyetlerden ' avratlar fesādı belüre ve çevresinde

7a

/1/ қorқular ola ve yalān haberler belüre /2/ ve eger yer deprende delālet ider pādişāhlar /3/ birisi ata yirini düşe allāhu a' lem faşlün rüyān-ı mäh-ı /4/ iyül otuz gündür on iki sâ' at /5/ olur şıgır etin yimek yaramazdur ve şögündür /6/ cima' itmek mübārekdür on ikinci günü dün /7/ ile gün berāber olur nıl deñizi қarārına /8/ yirine varur eger ay dutulsa delālet ider /9/ mağribde ilinde қorқular ola ve halk arasında /10/ tarlık ola ve kırık gün yağmur eksik olmaya /11/ ve teşrīn āhirinde çok yiller belüre ve eger güneş

7b

/1/ dutulsa delâlet ider maşrıq tarafında zulüm ola /2/ ve cümle vilâyetlerde çok zulüm ola ve eger ay /3/ ağıllansa delâlet ider halk arasında selâmet /4/ ve çok hayırlar irişe ve eger eleğim şağmâl görünse /5/ delâlet ider teşrîn-i âhîr ayında çok kan ola ve /6/ kânûn-u evvel ayında katı yiller ese eger mağribde /7/ görünse delâlet ider bir vilâyetde ekin eyü /8/ ola ve rızık çok ola velâyeti tendürüsti /9/ ola ve bal ve zeytün çok ola eger şimşek /10/ vâkı' olsa delâlet ider çok kan ola /11/ âdem oğlanı ve hayvan ve deve çok kırıla

8a

/1/ ve eger gök gürllese delâlet fikir ve endişe çok /2/ ola ve dörd ayaklı hayvanların çok hâli yavuz /3/ ola eger yer deprense delâlet ider cengi çok /4/ ola ve zeytün ve bal çok ola vâllahu a'lem /5/ faşlün aytübân-ı mâh-ı istüdüyes teşrîn-i evvel /6/ otuz bir gündür gün on bir sâ' at olur /7/ ve gice on üç sâ' at olur evvelki günü /8/ naşdur kan aldırmaq ve cimâ' itmek itmek eyüdü /9/ üçüncü günü qarlanquc gider on bişinci günü /10/ ağac kesmek eyüdü çürümeye ve eger ay /11/ dutulsa delâlet ider şâm vilâyetinde ucuzluk

8b

/1/ ola ve 'ırâq vilâyetinde katı qahıtılık ola /2/ nâgâh ölüm çok ola eger güneş dutulsa /3/ delâlet ider dö[r]d ayaklılara ve ufağ oğlanlara /4/ hastalık vâkı' ola hâkimler ol /5/ hastalığa 'ilâc ideler şihhat bula ve eger ay /6/ ağıllansa delâlet ider yağmur çok ola ve /7/ katı yiller ese ve ammâ halka şihhat ve selâmet /8/ irişe eger güneş ağıllansa delâlet ider /9/ bir pâdişâh vefât ide ve oğlu tahta gece /10/ ve rûm ilinde çekirge peydâ ola fe-ammâ ziyân /11/ itmeye eleğim şağmâl görünse delâlet ider

9a

/1/ maşrıq leşkeri mağribe gide ve mağrib pâdişâhı /2/ tobrağa düşe ve itler kudura ve uçar /3/ kuşların 'ömriñ âhîr ola mağribde görünse delalet ider /4/ mağrib 'askeri cemi' ola ve pâdişâhları /5/ tobrağa düşe 'arab ilinde fitne kopa /6/ ve hindistân ilinde qorquluk vâkı' ola /7/ şimşek vâkı' olsa delâlet ider yağmur /8/ âhîr ola ve quru üzüm ve bal ve panpuq ucuz /9/ ola ve yir debrense delâlet ider mağribde fitne /10/ peydâ ola ve dağı ölüm ola eger yılduz uça /11/ delâlet ider haleb ilinde bir ulu kimesne helak

9b

/1/ ola ve katı yillerden koyun kırıla ve balık olmaya /2/ kuşlara ölüm yitişe faşlün atuzın-ı âhîr /3/ otuz gündür gün on sâ' at olur ve /4/ gice on dörd sâ' at olur evvelki günü /5/ ve beşinci günü naşdur cimâ' eyü degildür on /6/ üçüncü günü ağac keseler çürümeye on günden /7/ şonra ülker düşe ay ağıllansa delâlet /8/ ider elli beş gün miqdârı şovuk ola ve /9/ buzlar duta ve ba' zı kimesneler huruc idüb /10/ 'ırâq pâdişâhı cengi ide ve 'ırâq ucuzluk /11/ ola ve horasan pâdişâhı 'ırâqa

10a

/1/ çıqa ve şâm şehirlerinden bir şehir fetih eyleye /2/ ve çok halkı tobrağa düşe eger gök gürllese /3/ delâlet ider nîl taşta ekinleri selâmet /4/ kırtula velâkin şehirlere fitne düşe

şimşek /5/ vâkı^c olsa delâlet ider yalân haberlere /6/ belüre ve sultân ra^c iyyete zulüm eyleye ay /7/ ağıllansa delâlet ider katı yiller ese eger /8/ ağıl küçük olursa delâlet ider nice /9/ günler yağmur yağa ve koyun hâli haşır ola /10/ fi¹-cümle dörd ayaklıkların hâli yavuz ola /11/ ve şimşek üzerine güneş ağıllansa delâlet

10b

/1/ ider bir ulu kimesne helâk ola ve rüm ilinde /2/ kaçıklık ola elegim şağmâl görünse ammâ maşırıkda /3/ görünse delâlet ider fitne kopa^c azîm açlık /4/ ola ve köylerden şehir-
lere kaçalar faşlün perdessâc mâh-ı kânün-u evvel /5/ otuz gündür gün /6/ tokuz sâ^c at olur ve gice on beş sâ^c at /7/ olur tokuzuncı günü naşdur on ikinci günü /8/ gün döner ve hem erba^c in evvelidür kan almak /9/ ve cimâ^c eyüdür ol zaman şığır eti yaramazdur yigirmi /10/ bişinci günü kâfirler eyyâmıdır yigirmi tokuzuncı /11/ günü cinniler şuya kuşarlar kab açık komayalar

11a

/1/ açık kabdan şu icmek renci ve marîz hâşıl /2/ olur eger ay dutulsa delâlet ider katı şovuklar /3/ ola şuları buz duta yağmurlar çok ola ve /4/ katı yiller ese tağlarda otlar çok bite güneş /5/ dutulsa delâlet ider ol yıl eyü ola /6/ ucuzluk ola gök gürlense delâlet ider /7/ ta^c am ve şarâb az ola ve yağmurlar öküşi /8/ ve maşırık leşkeri mağribe gide gâlib ola /9/ eger ay ağıllansa delâlet ider gün haşır /10/ ola ve itler öle ve bir ay icinde şovuklar ola /11/ güneş ağıllansa delâlet ider şubat ortasında

11b

/1/ çok şovuklar ola elegim şağmâl görünse delâlet /2/ ider öküşi yağmur ola ve şovuklar katı ola /3/ eger mağribde görünse delâlet ider koyun çok /4/ ola ve tendürüsti ola ve her velâyetlerde yağmur /5/ az ola yer deprense delâlet ider^c avratlar /6/ ölmek ve^c avratlar oğlan düşürmek ve ufağ /7/ dörd ayaklı hayvanların ölümü çok ola /8/ ve hastalar dahı çok ola allâh-ü âlem faşlün mâh-ı sücâh mâh-ı kânün-u âhîr /9/ otuz bir gündür gün /10/ on sâ^c at olur ve gice on dörüt sâ^c at /11/ olur ikinci ve dördüncü gün naşdur ammâ cimâ^c itmek

12a

/1/ eyüdür ammâ şovukdan ictinâb gerekdür şovuk /2/ aşlar perhiz olmak gerekdür altıncı günü küffar-ı hâkisâr /3/ hâclarını şuya bırağarlar ve yigirmi /4/ yidinci günü hamsin tamam olur eger ay dutulsa /5/ delâlet ider halkın hâli eyü ola ve pâdişâh /6/ ^c adil ola ve koyun ucuz ola fe-ammâ koyuna /7/ renc^c arız ola kırılı güneş dutulsa /8/ delâlet ider mefâcan ölümü çok ola /9/ lakin şâm ilinde ola gök gürlense delâlet /10/ ider gicelerde mu^c tedil yağmurlar yağa /11/ ve yemiş çok ola ay dutulsa delâlet ider

12b

/1/ şubat icinde katı yiller ese ve şovuklar ola /2/ karlar yağa ve hazîrân ilinde yimende kaçıklık ola /3/ ve korçuluk ola güneş dutulsa delâlet /4/ ider ta^c am ve şarâb hâli ola ve yine yaz günlerinde /5/ ucuz ola elegim şağmâl görünse /6/ delâlet ider maşırıkda delâlet ider hâli /7/ haşır ola pârsi ikliminde leşkeri debrene /8/ eger mağribde görünse delâlet ider şubat /9/

tarafından ülker çok ola ve gâyet açlık /10/ ola yer deprense delâlet ider uğırlar çok /11/ ola ve fesâd belüre allâhu a' lem faslün vüliyânük

13a

/1/ mäh-ı şubât yigirmi sekiz gündür gün on sâ' at /2/ olur ve gece on dörüt sâ' at /3/ olur on birinci ve on üçüncü günü naıhsdur /4/ on dördüncü gün cemre düşe ve on üçüncü /5/ günü kıble yili eser on dördüncü günü havaya /6/ düşer yigirmi yidinci günü şuya düşer /7/ ol zamanda cimâ' itmek az gerek ay dutulsa /8/ delâlet ider çok yağmurlar yağa ve çatı yıller /9/ ese güneş dutulsa delâlet ider /10/ dörd ayaqlı hayvânlar kırılı ve ' avratlar /11/ oğlan düşürmek çok olur gök gürlese

13b

/1/ delâlet ider kôrçuluk ola ve âhîr icinde şovuk /2/ ve yıldırım şakımağ ola ammâ tahıl ve yimiş eyü ola /3/ şimşek vaqı' olsa delâlet ider çatı yıller /4/ esse elegim şagmâl görünse delâlet ider şihhat /5/ ve tendürüslük ola ve ucuzlık ola mağribde /6/ görünse delâlet ider yaramaz ola ay dutulsa /7/ delâlet ider çar yağa ve şovuklar ola ve ağaçları /8/ ura güneş dutulsa delâlet ider qarlar /9/ çok ola ve yimişler selâmet ola kırtıla /10/ ve eger yir deprense delâlet ider âdem oğlanlarına zahmet irişe "lâ ya' lemü' l gaybü'l allâhu"

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
Far.	: Farsça
T.	: Türkçe
Yun.	: Yunanca
Sür.	: Süryanice

KAYNAKÇA

- Balaban, Â. (2014). Türkçe Yazma Tabir-nâmeler, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 9, 112-132.
- Banguoğlu, T. (1986). *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayınları.
- Brendemoen, B. (1980). *Labiya Ünlü Uyumunun Gelişmesi Üzerine Bazı Notlar*, İstanbul: Türkiyat Mecmuası, c. XIX, 1977-79.
- Demir, R.(1999). Melhameler ve Bir On yedinci Yüzyıl Osmanlı Alim ve Edibi Cevri Çelebi'nin Melhamesi, *Osmanlı Ansiklopedisi*, İstanbul: c.8, 431.
- Develi, H. (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmesi ve Uyumlar*, Ankara: TDK Yayınları.
- Duman, M. (2000). *Birgili Muhammed Efendi, Vasiyyet-nâme, Dil İncelemesi, Metin, Sözlük, Ekler İndeksi ve Tıpkıbasım*, İstanbul: R Yayınları.
- Ergin, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım, Yayım, Tanıtım.
- Gabain, A.Von (1988). *Eski Türkçenin Grameri*, (Çev.: Mehmet Akalın), Ankara: TDK. Yay,
- Gabain, A.Von (1998). *Eski Türkçe*, (Çev.: Mehmet Akalın), *Tarihî Türk Şiveleri*, (s. 29-66), Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK Yayınları.
- Gülsevin, G. & Boz, E. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Korkmaz, Z. (1973). *Sadru'd-dîn Şeyhoğlu, Marzubân-nâme Tercümesi* (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), Ankara: DTCF Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1994). *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri Ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara: TDK Yayınları.
- Özkan, M. (1993). *Mahmûd b. Kâdi-i Manyas GülistanTercümesi*, Giriş – İnceleme – Metin – Sözlük, Ankara: TDK Yayınları.
- Özkan, M. (1995). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Sezgin, F. (1979). *Geschichte Des Arabischen Schrifttums*, Cilt 7, Leiden.
- Timurtaş, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl* (Gramer-Metin-Sözlük), İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Türkçe Sözlük* (2010) Ankara: TDK Yayınları.
- Yeni Tarama Sözlüğü* (1983) Ankara: TDK Yayınları.
- Yücel, B. (2000). Türkiye Türkçesinde Zarf-Fiil Eklerinin Yapı Bakımından Sınıflandırılması Üzerine, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sivas, 75-114.
- Yücel, B. (2002). *Mahmud Paşa Adnî Divanı*, Ankara: Akçağ Yayınları.